

Надежда ХРИСТОВА (ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“)
Nadezhda HRISTOVA (“St Cyril and St Methodius” University of Veliko Tarnovo,
Bulgaria)

ПРАЗНИЦИ НА СВЕТЦИ В НЯКОЛКО ИТАЛИАНСКИ ГРАДОВЕ ПРЕЗ XIII–XV ВЕК

SAINTS’ FEAST DAYS IN SOME ITALIAN TOWNS IN THE 13th–15th CENTURIES

The present paper presents traditional holidays in several Italian cities – Florence, Bologna, Perugia, and Pistoia, as interesting examples of establishing urban spaces, which united members of different social strata on fixed special days of the year.

Keywords: Florence, Bologna, Perugia, Pistoia, urban space, feast, festival, holiday.

През Средновековието празниците били радостно време за жителите на католическа Европа. Владетели, благородници, търговци, занаятчии, селяни – всички отбелязвали поредния празник в календара. Както пише *Maġġorie Rowling*, „докато часовете на деня били отмервани от църковните камбани, сезоните били посрещани и изпращани от специални дни в календара” (*Rowling* 1973: 50).

Средновековният празничен календар бил изпълнен с дати, които не само бележели хода на сезоните през годината, но и предлагали забавления и развлечения, които за кратко откъсвали хората от всекидневния ход на живота и от работата им. Освен спазването на празничния неделен ден, свързано и с въздържане от трудови занимания, средновековната Църква почитала поне още четиридесет дни на светци и други важни християнски празници като Коледа и Великден. Местните религиозни празници, които били различни в различните области и региони на Европа, също обогатявали цикъла от празнични дни. Накрая, като допълнение към религиозните празници, идвали и тези, свързани с езическото минало, празниците на простолудието, които средновековните хора продължавали да празнуват. Толкова много били празничните дни през Средновековието, че, според изчисленията на изследователи на епохата, те заемали една трета от календарната година (*Encyclopedia* 2000: 188).

Празниците представлявали онези крайъгълни камъни, които разделяли годишния цикъл, както и живота на индивида, на отделни фиксирани периоди (*Rohr* 2002: 1). Средновековните празници могат да бъдат обособени в групи. Първата включвала цикъла от изцяло религиозните празници, организирани от Църквата. Сред тях особено важно място заемали онези, свързани с Исус Христос като Коледа, Великден и Петдесетница (*Rohr* 2002: 4).

Друга група оформили празниците, които, от една страна, имали религиозен характер, но, от друга страна, представлявали специални дни в аграрния цикъл на годината. При условие, че 90% от населението на средновековна Европа се занимавало със селско стопанство или със свързани с него занятия, тези празници всъщност били важни за цялото общество, дори за обитателите на градовете, за духовенството и ари-

стокрацията, които също били свързани с ритъма на живот на селяните (Rohr 2002: 4). Някои от тези празници отбелязвали отделните периоди на селскостопанската година, като подчертавали важността на времето за засяване, времето за отглеждане и времето за прибиране на реколтата (Encyclopedia 2000: 189). Зимата продължавала от празника на архангел Михаил и всички ангели (29 септември)¹ до Коледа и през тези месеци се засявали пшеницата и ръжта. Овес, ечемик, грах и бакла се засявали от Великден до празника на ап. Петър на 1 август, а прибирането на реколтата, или есента, продължавало от 1 август до празника на арх. Михаил (Encyclopedia 2000: 189).

Въпреки религиозния характер на много от празниците в католическа Европа през Средновековието, празнуването им обикновено включвало не само участие в църковни служби и шествия, но и увеселения като пиршества, песни и танци и театрални представления, което понякога предизвиквало възмущението на църковните служители (Encyclopedia 2000: 189). Както отбелязва Christian Rohr, колкото по-тежко и монотонно било всекидневието, толкова повече празниците били повод да се избяга от рутината му поне за няколко часа. Празниците правели живота по-поносим или поне давали възможност на средновековния човек да забрави за малко проблемите си (Rohr 2002: 1).

Много средновековни църковни празници и фестивали осигурявали на членовете на дадена общност възможността да прекарат известно време заедно в приятни разговори и забавления, отбелязвайки важни събития или смяната на годишните сезони (Rowling 1973: 50). През всеки ден, определен за отбелязването на празника на някой светец, хората не само не работели, но и организирали специални процесии, които били особено пищни и тържествени, ако това бил патронът на енорийската църква, на града или на някой от важните занаятчийски цехове (Rohr 2002: 17).

В настоящата статия са представени традиционни празници в няколко средновековни италиански градове – Флоренция, Болоня, Перуджа и Пистойя, като интересни примери за обособяване на градски пространства, обединяващи представители на различни социални слоеве в определени, тържествени дни от годината.

Флоренция била независима република в Северна Италия през периода 1115–1532 г. Получила статута на независима комуна, тя скоро подчинила голяма част от северна и централна Тоскана и започнала да играе важна роля в политическия живот на средновековна Италия.

През XIII в. Флоренция се оказала въввлечена в борбата между гвелфи и гибелини. Гвелфите и гибелини били противоположни политически течения в Централна и Северна Италия, поддържащи съответно папата и императора на Свещената римска империя. Конфликтът между тези две течения бил много важен аспект на политиката на италианските градове-държави. Във Флоренция противоборството между представителите на гвелфите и гибелините дълго не затихнало и властта в града периодично минавала в ръцете на представители ту на едната, ту на другата партия.

През XIII–XV в. икономическото развитие на Флоренция изпреварвало това на всички други държави не само в Италия, но и в Европа. В този град най-напред се зародило манифактурното производство. Изработването на вълнени и копринени платове и търговията с тях осигурявали голяма част от приходите на града. През 1252 г.

Флоренция въвежда собствена златна монета – флорин, високо котирана в цяла Европа. През XIV в. градът станал водещ център на италианския Ренесанс, в който живели и творили Данте, Петрарка, Бокачо, Леонардо да Винчи, Микеланджело, Макиавели и много други.

За Флорентинската република през XIV в. било характерно необичайно широко участие на населението в държавното управление, което предполагало висока степен на демократизация на социалната и политическа система. Само неорганизираните наемни работници, имигрантите и благородниците били лишени от изборителни права.

През 1434 г. във Флорентинската република на власт се установил родът Медичи, при които държавата се трансформирала в еднолична синьория².

Денят на светеца-патрон на Флоренция, св. Йоан Кръстител (24 юни)³ бил най-важният празник за града. Живелият в началото на XV в. Грегорио (Горо) Дати⁴ е описал в своя дневник конните надбягвания в деня на светеца – т.нар. палио (palio). Всъщност палиото било наградата за победителя в надбягването, изработена от скъп плат.

Дати започва разказа си за празника на св. Йоан Кръстител с описание на трескавата подготовка за него. Според автора още с идването на пролетта „всеки флорентинец започва да обмисля как да прекара приятно празника на св. Йоан, който е в средата на лятото.... Който е планирал сватбено тържество,го отлага за това време, за да уважи празничния ден” (Dati, Goro 2000: 72). Два месеца преди събитието започвало изработването на палиото, както и на облеклата за слугите, знаменцата и тръбите, а също и на знамената, които зависимите територии щели да дарят на Флоренция, а също и на свещите и на други предмети, които щели да бъдат поднесени на празника. Започвала и организацията по поканването на гостите, осигуряването на необходимото за банкетите, събирането на коне, за да участват в надбягването за палиото, и, както отбелязва Дати, „целият град е зает да се подготвя за празничния ден” (Dati, Goro 2000: 72).

През Средновековието на градските празници обединените в цехове и гилдии занаятчии демонстрирали своето единство, като организирани и участвали в общи шествия, посветени на празника на светеца-покровител на своя град или на професионалната организация, в която членували (Rohr 2002: 5). Във Флоренция занаятчийските цехове играели важна роля в живота на града и членовете им били уважавани хора. Горо Дати говори с гордост за продукцията на флорентинските занаятчии, които с желание я излагали на показ в навечерието на празника: „Когато дойде денят преди празника на св. Йоан, всички цехове излагат пред работилниците си всичките си прекрасно изработени стоки, украшения, скъпоценности. Показват се толкова много дрехи, изработени от коприна и злато, че с тях биха могли да се натруфят жителите на десет кралства, и толкова много са златните и сребърните украшения, богатите драперии, изрисуваните изображения и прекрасните дърворезби и другите ръчно сътворени чудеса...” (Dati, Goro 2000: 72).

Следвала тържествената част на празника, в която активното участие вземало духовенството и чрез която флорентинците изразявали почитта си към своя небесен покровител. Ето как Дати описва събитието: „И тогава, около третия час тръгва тържествена процесия от духовници и монаси... с толкова много реликви на светци, че

този акт изразява неизмерима набожност... Съпровождат ги много групи от светски лица....., облечени като ангели, свирещи на различни музикални инструменти, пеещи прекрасно и представящи истории от живота на светеца, когото всяка отделна група прославя... След това, след обяда, около времето за вечерня, когато жегата е попреминала, гражданите от всеки отделен градски район се събират, предвождани от знамето си. Районите са шестнадесет и жителите им шестват едни след други, подредени по двама, като най-знатните и възрастните са отпред, а най-отзад са момчетата. Те стигат до църквата на св. Йоан и всяка група прави дарение от по 1 либра⁵ восък за свещи... И донасянето на дарове продължава до залез слънце. И след като то завърши, всеки гражданин и всяка жена се прибират въщи...” (Dati, Goro 2000: 72-73).

За отбелязването на празниците в градовете били необходими специални места, и не само поради това, че често броят на участниците в дадено празнично събитие бил доста голям. Много от празниците били религиозни по своя характер и често започвали в християнския храм, но след това хората излизали навън. Тогава трябвало да бъде осигурено място за празнуване и обикновено това било част от градското пространство, като в него можело да бъдат включени както постоянни постройки, така и временни конструкции. Понякога местата, отредени за провеждането на градските празници, се намирили не точно в центъра на града, а също и на хълмове и височини в близост до него. Друго важно място, използвано при празници, били градските мостове и улици (вж. Rohr 2002: 10-11).

Във Флоренция празникът на св. Йоан Кръстител събирал жителите награда на няколко места в градското пространство. Вече бе спомената църквата, посветена на светеца-покровител, която била важно място по време на празничните събития в навечерието на празника. Както отбелязва Дати, всички улици, по които преминавали празничните процесии, и които били изпълнени с „млади жени и момичета, облечени в коприна и украсени със скъпоценности и перли”, били богато украсени: „стените, скамейките са покрити с драперии и покривала от фин копринен плат” (Dati, Goro 2000: 72-73).

На следващия ден, на самия празник на св. Йоан Кръстител най-притегателното и значимо място в града бил „Площадът на Синьорията”, на който, според Дати, още от сутринта флорентинците и гостите на града можели да видят „нещо великолепно, прекрасно и триумфално..... Площадът е ограден от сто кули, които изглеждат като че ли са направени от злато. Някои са придвижвани на талиги, други са носени от хора... Кулите са изработени от дърво, хартия и восък и са украсени със злато и изрисувани с изображения. Те са кухи и мъжете могат да влизат във вътрешността им и да придвижват фигурите насам-натам. Фигурите са на конници, участващи в турнир, или на пеши войници, въоръжени с копия и щитове, или на танцуващи млади девойки...” (Dati, Goro 2000: 73).

Освен на изразяването на почит към светеца-покровител, най-важният годишен празник във Флоренция бил посветен и на светската слава и на икономическото и политическо могъщество на града. Това могъщество било демонстрирано отново на „Площада на Синьорията” на самия 24 юни. Дати описва пищна церемония, с която

подчинените на Флоренция градове и нейните съюзници изразявали своята лоялност. В дневника на Дати четем следното: „Около трибуната на площада има сто или повече знамена (palii), закрепени на пръти посредством железни пръстени. Най-отпред са тези на главните градове, които плащат данък на комуната на Флоренция – Пиза, Арецо, Пистойя, Волтера, Кортоната.... и на някои от господарите на Попи и Пиомбино, които са съюзници на комуната. Знамената са изработени от два плата кадифе, някои са украсени с катеричи кожи и коприна, други са изцяло от кадифе или от друг плат.... Първото дарение сутринта правят капитаните от партията на гвелфите, заедно с всички рицари и с господарите чужденци и посланиците и много от най-уважаваните граждани на Флоренция. Начело е знамето на гвелфската партия, с герба на партията и стигащо до земята, носено от един от техните земевладелци, яхнал едър кон, покрит с бяло платно. Следват го останалите знамена, носени едно след друго от конници... и те отиват да дарят знамената на църквата на св. Йоан. И тези знамена се предават като данък от градовете, подчинени на Флоренция... Восъчните свещи, както и позлатените кули са изпращани от старите територии, контролирани от Флоренция, и те шестват според ранга си, едни след други, за да оставят даренията си за св. Йоан. На следващия ден знамената се окачват във вътрешността на църквата и остават там цяла година, до следващия празник на св. Йоан, когато ги свалят и или ги използват за изработването на олтарни покривки, или ги разпродават на търг.” (Dati, Goro 2000: 73).

„След това се запалва прекрасно и неизброимо множество от свещи, някои от по 100 либри, някои от по 50, някои от повече, някои от по-малко, най-малко до 10 либри. Носят ги и ги палят селяни от околните села, които ги даряват. След тях служителите от монетния двор представят дарението си – великолепна свещ, носена върху богато украсена талига, теглена от двойка волове, покрити с покривала с герба на двора. Придружават ги около 400 уважавани мъже, членове или подчинени на цеховете Калимала и Камбио, и всеки носи в ръце свещ от 1 либра восък. Следват ги приорите⁶ и колегите им, придружени от съдии, от подеста⁷, капитана⁸..... и процесията е толкова бляскава, с всички слуги и звуците на тромпетите и тръбите, като че ли целият свят отеква.” (Dati, Goro 2000: 74).

Върволицата от щедри дарители приключвала с „всички ездачи, пристигнали да вземат участие в надбягването за знамето”, които правели своите дарения, „а след тях – всички фламандци и брабантци, тъкачи на вълнени платове във Флоренция” (Dati, Goro 2000: 74).

Преди гражданите на Флоренция да се приберели по домовете си за обяд, се извършвал акт на милосърдие: „предлагат се 12 затворници, които да бъдат освободени от затвора като израз на милост и на почит към св. Йоан; и това са окаяни хора, осъдени по различни причини” (Dati, Goro 2000: 74). А след това започвала най-веселата част от празника. Както пише Дати, „в целия град на този ден стават сватби и сватбени тържества, с толкова музика и песни, танци и веселие, че градът изглежда като кътче от рая” (Dati, Goro 2000: 74).

Предстояло и най-вълнуващото празнично събитие – надбягването с коне, което се провеждало след обяда и след кратка почивка. За него било определено специално

трасе, което „преминава право през центъра на града, където има много домове на добри граждани – повече, отколкото във всеки друг район. И от единия край на града до другия, по трасето, украсено с много цветя, са се наредили всички жени и са изложени всички богатства и украси на града. И винаги има много чужди господари и рицари, дошли от съседни градове да видят красотата и великолепието на празника...” (Dati, Goro 2000: 74). След трикратен камбанен звън конете започвали състезанието. Конят, който пръв достигнал до знамето (palio), го получавал като награда за победата си и бил прекарван през града на триумфална четириколка, теглена от два коня и украсена с четири резбовани лъва, които изглеждали като живи. Дати описва знамето, определено за награда, като „много голямо и красиво, изработено от алено кадифе, от две части, съединени със златна гарнитура, широка колкото мъжка длан, обточено с кожа от коремчето на катерица и с хермелин, украсено с пискюли от коприна и злато, и струващо общо 300 и повече флорини⁹...” (Dati, Goro 2000: 74-75).

Подобни надбягвания с коне се организирани и в Болоня на празниците на двама светци. Болоня е „родното място” на най-стария университет в Европа, основан през 1088 г. В края на XIII в. градът имал между 50 000 и 60 000 жители и бил пети по големина в Европа след Кордова, Париж, Венеция и Флоренция. Болоня била свързана с Милано – двата града оформяли най-обширния регион на развитие на текстилната индустрия в Италия. През 1256 г. в Болоня бил обнародван т.нар. Райски закон, с който било отменено крепостничеството и били освободени робите. През този период в центъра на града били издигнати много кули (около 180) на знатни фамилии, а също и обществени сгради, църкви и манастири. Както и много други италиански градове през този период, и Болоня била разкъсвана от вътрешни борби в следствие на конфликта между гвелфи и гибелини.

Документът, който представя отбелязването на два празника, важни за Болоня, е откъс от статутите на града от края на XIII в.¹⁰ Текстът постановява как да бъдат организирани конните надбягвания на празниците на св. Петър (29 юни)¹¹ и св. Вартоломей (24 август)¹². Всяка година за деня на св. Петър „комуната на Болоня закупува 5.5 м алено платно и прът, на който то да бъде закрепено, а също и петел, за състезанието за наградата и за знамето (palio), така че за това да не бъдат похарчени повече от 20 лири” (The palio race 1288: 75). По-нататък е уточнено, че в надбягването можели да участват жребци, но не и кобили, като участниците трябвало да бъдат официално обявени три дни преди празника. След това в документа е уточнено трасето на надбягването, като в този случай важните места, очертаващи началото и края му били мостът Рено и оградата при Порта Сиера.... „И конят, който стигне пръв, трябва да получи аленото платно, а вторият – петела” (The palio race 1288: 75).

За празника на св. Вартоломей комуната на Болоня трябвало отново да осигури награда, като „купи кон, ястреб вrabчар, чифт ръкавици и прасе, и за всичко не трябва да се изхарчат повече от 20 лири (и прасето трябва да бъде опечено, ако празникът на св. Вартоломей се падне в ден, в който може да се яде месо, а в противен случай то трябва да остане живо)” (The palio race 1288: 75). Трасето за надбягването отново свързвало важни градски ориентири – то започвало от Понте маджоре и завършвало

до кръстопътя при Порта равеняте (Ravegnate). Отново са поставени изисквания за регистрирането на състезателните коне, като те „трябва да бъдат регистрирани от един от нотариусите на подеста и никакви други коне освен регистрираните не могат да участват” (The palio race 1288: 75).

Според статутите „конят и ястребът трябва та бъдат дадени на коня, изпреварил останалите, а прасето – на втория кон” (The palio race 1288: 75).

В статутите е включено и важно разпореждане, което цели осигуряването на безопасността на състезателите: „И ние изискваме от всички глави на семейства, живеещи по протежение на трасето, два дни преди надбягването да почистят улиците пред домовете си от парчета дърво, камъни, оборски тор и други боклуци, под страх от глоба от 40 солди¹³..... И никой не трябва да застава на пътя на кон или ездач или да поставя някакво препятствие, или да причинява нараняване или болка под страх от глоба от 25 лири.....” (The palio race 1288: 75).

Информация за подготовката и отбелязването на празника на св. Яков¹⁴ в Пистоя през 1252 г. дава интересен документ, който представлява отчет за разходите, направени във връзка с деня на светеца, изготвен от контролиращите граждани Ранучино и Райнелмо. Отчетът показва, че са били положени усилия за подготовката на мястото, където се е състоял празникът, като това било свързано с изграждането на допълнителни конструкции, поправка на камбаните и почистване на площада. В отчета са упоменати възнагражденията, изплатени на жители на Пистоя, които взели участие в подготовката за празника: „За Онесто, за метене на площада – 30 солди. За Франко да Пациано, за стойността на две греди за поддържане на камбаните – 11 солди и 6 денари¹⁵. За майстор Джовани, художник, за изрисването на изображение на св. Яков – 20 солди. За Салво Родолфино, куриер, за два дни, през които е помагал за издигането и изграждането на павилиона и завесата за празника на св. Яков, и за три дни, през които той е вършил ръчна работа по камбанарията заедно с майстори занаятчии за поправка на камбаните, и за три дни, през които е бил с контролиращите и им е помагал да продават свещи за празника на св. Яков, и за охраняване на свещите в църквата на св. Яков за една нощ – 12 солди.” (The costs 1252: 76).

За празника на св. Вартоломей в Пистоя били изразходвани значително количество свещи, които е трябвало да бъдат предварително изработени и съхранявани до деня на светеца: „За Лунардо ди Уливерио, за изработването на 4 000 свещи – 15 солди. За Лунардо ди Уливерио, за изработването на 48.6 кг свещи – 4 солди и 4 денари. За дон Алберто, свещеник в параклиса на св. Яков, за раздаването им на свещениците от Пистоя за процесията в навечерието на празника на св. Яков – 10 солди.” (The costs 1252: 76). Осигурена била и мирта от някой си Бонагинта ди Бенесано, който платил 8 солди на човека, донесъл миртата.

Общата сума, която властите на Пистоя изразходвали за празника на св. Вартоломей през 1252 г. се равнявала на 114 солди и 6 денари. Макар и косвена, информацията от документа подсказва, че и в този италиански град през Средновековието подготовката и отбелязването на важните празници обединявали усилията на цялото градско население.

И накрая ще се спрем на разпорежданията на властите в Перуджа относно поведението на гражданите и гостите на града по време на големи празници. Става въпрос за Коледа и Великден – два от трите така наречени Господни празници (третият е Петдесетница). Те били своеобразни кулминации в годишния празничен календар и освен че били отбелязвани с тържествени църковни церемонии, били следвани и от по една почивна седмица (Rohr 2002: 6, 17; вж. и Rowling 1973: 50). Споменатите разпореждания се отнасят и за дните на карнавала в Перуджа.

Коледа била най-радостното време през годината, изпълнено с продължителни празници и веселие за всички обществени прослойки. Дванадесетдневният празничен цикъл започвал от Бъдни вечер на 24 декември и завършвал с деня преди Богоявление, 5 януари. Дванадесетата нощ, навечерието на Богоявление (6 януари), била кулминацията на коледните празници (Encyclopedia 2000: 189).

През Средновековието коледната елха не била позната, но всяко семейство на 24 декември украсявало дома си с гирлянди от бодлива зеленика, бръшлян, лаврови листа, имел, розмарин и пр., понякога сплетени на китки по дванадесет (Encyclopedia 2000: 190). По традиция огромен дънер трябвало да бъде донесен във всеки дом, за да бъде изгорен в огнището през дните на Коледа. Коледната украса се свалила на Богоявление, тъй като формално тогава настъпвал краят на коледните празници (Diehl 2011: 12).

Коледният цикъл бил отбелязван с танци, гуляи, песни и театрални игри с религиозни и светски сюжети (Encyclopedia 2000: 190). На връх Коледа (25 декември) се ходело на църква.

Великденските празници били време, в което хората прегръщали идеята за възраждането и заживявали с очакването за идващите по-топли и светли дни от годината (Rowling 1973: 51). За средновековните християни Великден бил ден за посещение на тържествена църковна служба, но и за празнуване и весели забавления.

Едва ли в празничния календар през Средновековието имало друг празник, на който всекидневието изцяло излизало от релсите си, както по време на карнавала. Особено занаятчиите, които трябвало да спазват строги правила на поведение през цялата година, с изключителен ентузиазъм участвали в празника. Те подготвяли и изнасяли кратки пиеси, чиито текстове се отличавали с груб и крайно неприличен език (Rohr 2002: 18-19).

Струпването на много хора в храмовете, по улиците и площадите на Перуджа на тези големи празници очевидно притеснявало властите на града, защото мерките за поддържане на реда респектират със строгостта си. Ето какви правила на държание се вменяват като задължение на гражданите и гостите на града: „Както често се случва по време на процесии със свещи в навечерието и на самите празници има викове, шум, сбивания, и ние постановяваме, никой да не се осмелява на тези дни или на други, когато се организират процесии от комуната на Перуджа или на следващия ден, да носи забранени оръжия или да вика, да се бие и напада или да извърши някакво престъпление. И който наруши това, да заплати глоба четири пъти по-голяма от тази, която би платил в останалите дни. И ако някой нападне някого през седмицата преди Великден или на Великден, ако извърши убийство, той трябва да бъде съден и наказан

с обезглавяване, без всякаква проява на милост, и цялата му собственост да бъде конфискувана в полза на комуната. И ако някой нападне някого на тези дни с каквото и да било оръжие и предизвика кръвопролитие, дясната му ръка да бъде отрязана. И това заради почит към страстите и възкресението на нашия Господ Исус Христос. [...] И тъй като през нощта на Коледа и през седмицата преди Великден и през нощта на карнавала обикновено се причиняват големи щети, ние постановяваме щото хората на подеста и капитанът да организират конна стража през нощите на празниците, на Свети четвъртък, Разпети петък, Светата събота и на карнавала, така, щото през никоя от тези нощи да не се нанесе някаква щета на площада на комуната на Перуджа или на което и да било място в града и предградията, на дюкяните на сарафите, търговците и занаятчиите.” (Regulation 1342: 77)

Предвидените в разпорежданията на градските власти в Перуджа тежки наказания за извършването на престъпления в дните на големи празници, както и набелязаните превантивни мерки за предотвратяването на подобни деяния разкриват друга страна на градския празник, който освен с тържествеността и веселието си можел да остане паметен и с прояви на най-грозната и тъмна страна на човешката природа.

Все пак примерът на Флоренция, Болоня, Пистоя и Перуджа показва, че празниците обединявали усилията и ентузиазма на различни слоеве от градското население и придавали, макар и за кратко, коренно различен от обичайния за всекидневието облик на символични места в градското пространство.

БЕЛЕЖКИ

¹ Празникът на арх. Михаил и на всички ангели отбелязвал не само началото на зимата, но и на фискалната година за търговците. – (Rowling 1973: 13-31).

² По-подробно относно историята на Флоренция и други градове-държави в Италия вж.: Lerner 1908; The Society 1971; Jones 1997 и др.

³ На 24 юни се отбелязвал денят на рождението на св. Йоан Кръстител. Празникът съвпада с деня на лятното слънцестоене. Този празник бил кулминацията на следвеликденския празничен цикъл и носел следите на далечното езическо минало. Много популярни били огромните огньове на открито, край които хората прекарвали цялата нощ преди деня на лятното слънцестоене, парадните шествия, военните демонстрации и процесииите. Били организирани и бдения в навечерието на празника. Йоан Кръстител проповядвал в пустошта и затова на празника хората украсявали домовете си със зеленина. Традиционният цвят на празника бил белият. – вж. Diehl 2011: 15; вж. и Shirley, Mediaeval Holidays.

⁴ Грегорио (Горо) Дати (1362–1435 г.) бил флорентински търговец на коприна, сукно и перли, както и автор на дневник – един от най-важните извори за социалната и икономическата история на ренесансова Флоренция.

⁵ Около 0.45 кг.

⁶ От 1292 г. висшият изпълнителен орган на Флорентинската република била колегия от шестима приори, представляващи старшите цехове на града. Приорите ръководели вътрешната и външната политика на държавата и имали правото на законодателна инициатива. Избирали ги на всеки два месеца и по време на изпълнението на своите задължения те живеели в специално построения Дворец на Синьорията. През 1293 г. била учредена новата длъжност на седмия приор – гонфалониер на справедливостта, който изпълнявал функциите на глава на държавата и имал правото да привежда в изпълнение съдебни решения срещу длъжностните лица на репу-

бликата. На гонфалониера била подчинена специална гвардия от 1000 човека. Шестимата приори и гонфалониерът образували правителството на Флорентинската република – Синьория.

⁷ Една от важните муниципални институции във Флоренция била длъжността на подеста, на която се избирали обикновено чужденци за срок от една година. Подеста изпълнявал функцията на върховен съдия на републиката и главнокомандващ на въоръжените сили. В своята дейност той бил подчинен на приорите.

⁸ След реформа от 1328 г. капитанът оглавявал Съвет на народа, който представлявал интересите на цеховете и се състоял се от 300 души, избирани от гражданите. Съветът на народа заедно със Съвета на комуната към подеста представлявали най-висшите законодателни органи на републиката.

⁹ Флорин – название на златна монета, сечена във Флоренция от 1252 до 1523 г.

¹⁰ Откъсът от *Statuti di Bologna dell'anno 1288* е публикуван в *The Towns of Italy in the Later Middle Ages*. Manchester Medieval Sources Series. Transl. and annotated by T. Dean. Manchester and New York: Manchester University Press, 2000, pp. 75.

¹¹ Св. Петър бил патронът на катедралната църква в Болоня.

¹² Св. Вартоломей бил светец-патрон на пчеларите и производителите на мед.

¹³ Солдо – сребърна монета, равняваща се на 1/20 от лирата.

¹⁴ Празникът на св. Яков Зеведеев, наричан още и Яков Стари, един от дванадесетте апостоли на Исус Христос, се отбелязвал на 25 юли.

¹⁵ 12 денари се равнявали на 1 солдо.

ИЗВОРИ И ЛИТЕРАТУРА

Dati, Goro 2000: Dati, Goro. *Paradise on earth: the feast-day of St John the Baptist*, Florence. – In: *The Towns of Italy in the Later Middle Ages*. Manchester Medieval Sources Series. Transl. and annotated by T. Dean. Manchester and New York: Manchester University Press, 2000, pp. 72-75.

Diehl 2011: Diehl, D., M. P. Donnelly. *Medieval Celebrations. Your Guide to Planning and Hosting Spectacular Feasts, Parties, Weddings, and Renaissance Fairs*. Stackpole Books.

Encyclopedia 2000: *Encyclopedia of Medieval Literature*. Ed. by R. Lambdin and L. Cooner Lambdin. Routledge.

Jones 1997: Jones, P. J. *The Italian City-State: From Commune to Signoria*. Oxford.

Larner 1908: Larner, J. *Italy in the Age of Dante and Petrarch 1216–1380*. London.

Regulation 1342: Regulation of holy days: Perugia, 1342. – In: *The Towns of Italy in the Later Middle Ages*. Manchester Medieval Sources Series. Transl. and annotated by T. Dean. Manchester and New York: Manchester University Press, 2000, p. 77.

Rohr 2002: Rohr, Ch. *Feast and Daily Life in the Middle Ages*. Lecture at Novosibirsk State University, Oct. 22nd –Oct. 25th, 2002. – <<http://www.sbg.ac.at/ges/people/rohr/nsk2002.htm>>.

Rowling 1973: Rowling, M. *Life in Medieval Times*. New York: Perigree, The Berkeley Publishing Group, pp. 49-72; 155-175.

The costs 1252: The costs of a feast-day in Pistoia, 1252. – In: *The Towns of Italy in the Later Middle Ages*. Manchester Medieval Sources Series. Transl. and annotated by T. Dean. Manchester and New York: Manchester University Press, 2000, p. 76.

The palio race 1288: The palio race in Bologna, 1288. – In: *The Towns of Italy in the Later Middle Ages*. Manchester Medieval Sources Series. Transl. and annotated by T. Dean. Manchester and New York: Manchester University Press, 2000, p. 75.

The Society 1971: *The Society of Renaissance Florence*. Ed. G. Brucker. New York.